

De trei ori in septimana: Mercuri-a,
Vineri-a si Duminica, cand o cõla intrãga,
si numai diumetate, adãca dupa momentul
impregiurãrilor.

Prețul de prenumeratiune:
pentru Austria:
an intreg . . . . . 8 fl. a. v.
dumetate de an . . . . . 4 " " "
trãrãri " " . . . . . 2 " " "
pentru Romania si Strãinatate:
an intreg . . . . . 16 fl. v. a.
dumetate de an . . . . . 8 " " "
trãrãri " " . . . . . 4 " " "

ALBINA.

Prenumeratiunile se fac la toti dd. corespun-
dinti a-i nostri, si d'adrepul la Redactiune
Josefstãd, Langgasse Nr. 43, unde
sunt a se adresã si corespondintiele, ce privesc
Redactiunea, administratiunea sãu speditur'a
cãte vor fi nefracate, nu se vor primi, era cel
anonime nu se vor publicã.

Pentru anunturi si alte comunicãtuni de inte-
res privat — se raspunde cate 7 cr. de linie,
repetitiile se fac cu pretiu soadit. Prețul
timbrului cate 30 cr. pentru una data, se
antecipa.

Invitare de prenumeratiune

la

„ALBINA.“

Ca l aprilie st. v. se incepe patrariu
de an pentru care deschidem pre-
numeratiune cu conditionile ce se vedu
fruntea fõiei.

Facem acãsta invitare de tempuriu,
ca se pãta incunjurã intrerumperea in
citire, si se fimu in stare a ne orientã
spre numerulu esemplarielor de fi-
nitã.

Pre dd. cari sunt in restantie cu pre-
lu de prenumeratiune i rogãmu se-lu
spãnda.

Administratiunea.

Viena 15/27 martiu 1867.

Maiestatea Sa Imperatul retori-
andu domineca la Viena, luni sãr'a a
cecatu ẽrasi catra Pesta, unde — pre-
m se afirma — va petrece, cu putiene
trãrãri, pana la incoronare, care
si se se intemple in lun'a lui maju ce
me, si pentru care se si facu pregãtirile
ce catra o comisiune compusa in Buda
pre acestu scopu.

O fama pretinde a sei cã monar-
ulu va face din capital'a Ungariei mai
multe excursiuni prin comitate si in
Transilvania. De se va adevãri acãst'a,
poporul romanu din Transilvania va
ce Marelui seu Principe o primire dẽ-
na de prẽ gratosulu Imperatu, dẽmna
si natiunea nãstra purure loiala, fidela,
supusa nãstului Tronu, pentru care ea
de cursu de secle a nascutu atati croi,
atati martiri causei Tronului si Natiunei,
ora a nasce veri odata veri unu tradã-
riiu. Primirea se fie voiõsa, se fie cu
curia, se fie spressiunea adevãrata a
delitatei nãstre, totodata si a maturita-
si si preceperei nãstre politice, prin ca-
se se manifestãmu cunescinti'a massime-
oru constitutiunali, cari sistemele de la
verne nu le confunda cu domnitorii,
daca romanii Trniei au cause a fi ne-
multiamiti cu sistem'a actuale, acãst'a
numai sistemei se computa, carea —
aca noi vom desvoltã aptivitatea rece-
ata — va trebui se se modifice pre ca-
ca sa se corespunda intereselor mul-
lateralu ale statului poliglotu.

Intre aderinti'a la Tronu si ceea la
nãstionalitatea nãstra domnesce o armo-
nia perfecta in pepturile nãstre. Stori'a
si patitele ni-au chiarificatu amendõne
conceptele, ne-au facutu se recunõscem
a se intregescu imprumutatu pentru a
compune virtutea. Sistem'a n'are acã trẽ-
sa se vina in discusiune. Cu vivate l'au
primitu romanii pre monarculu sub ab-
solutismu, fora ca acea primire se se pã-
a aduce de motivu pentru sistem'a lui
sch; eu vivate lu vor primã acã sub
dualismu fora se permita dualistiloru a
confundã massimele constitutiunali si e-
ventualminte a face capitalu politicu din
entusiastic'a primire.

Prẽ gratosulu monarcu detorim
recunoscintiã si acãst'a o vom aretã ca
vedind'o se se bucure, se ne faca a spe-

rã cã si in venitoriu potemu acceptã bu-
netati, de cari vom avẽ lipsa fiindu cã
vom traã, si vom traã pentru cã elemen-
tulu nostru are putere mare de victia ce
n'o pãte stirpi neci unu viforu.

In catu e pentru sistema, noi vom
tratã cu ea de adrepulu, si acãst'a atunci
candu si-va veni in ori ca se asculte si
grãiuulu romaniloru. Vom tratã cu incre-
dere pana nu ni se va dã cauza a nu mai
crede. —

Unu telegramu din Bucuresci insci-
intiãza cã camer'a Romaniei cu majori-
tate de voturi au otaritu a mutã curtea
de cassatiune (trib. supr. jud.) la Iasi. —

Principele Serbiei, prin o prochia-
matiune, insciintiãza supusiloru sei cã
mane (joi) plẽca la Constantinopole a
multiamã Sultanulu pentru cã i-au pre-
datu cetãtile Belgradu etc. fora alta con-
ditiune de catu cã stindardulu turcescu
se ocupa locu langa celu serbescu.

Scõile nãstre in Transilvania.

Pe candu reorganizarea constitutio-
nala a monarhiei pasiesce nainte, se a-
rata totodata cu acãst'a si trebuinti'a re-
formelor pe astfelu de terenu alu victii
de statu, care desã se vede a fi celu mai
de pe urma escurgatoriu alu organismu-
lui de statu, totusi are misiunea a formã
temeulu statulu modernu, intielegem
acã scõla populara. Regimulu de pana
acum'a cautã a intimpinã imbulditõri'a
necesitate de reforme pe terenulu acãst'a
cu espresiunea: „sciinti'a e putere.“ Es-
presiunea a fostu data, dar problem'a
nu fu deslegata, pentru cã pre catu erau
õmenii de intielesi in acea privire cã
scõla populara are lips'a cea mai senti-
bila de reforme in capu si in membri,
pre atat'a si diferescu opiniunile despre
aceea cã nãntea carui foru constituti-
nalu sãu besericescu ar fi se se deslege
acãsta problema. Cãci pana candu unii
afirma, si dupa parerea nãstra cu totu
dreptulu, cã numai statulu este in stare
— ba cã s'ar si tienẽ de cea mai santa
detorintia alui — a reformã scõla popu-
lara dupa cuviintia si in acelu gradu,
catu se nu mai remana fictiune, ci se co-
respunda cerintelor moderne in tãte
direptiunile, vinu altii si dicu cã beserica
este autonoma, si de autonomi'a ei se tiene si
trẽb'a scõleloru populare, ba — precum
vedurãmu in anii trecuti din unu cercu-
lariu — si trẽb'a tuturor instituteloru de
invetiamentu si educatiune, si acãst'a a-
tributiune o dau acusi unui supremu in-
spectoru, acusi sinõdeloru, acusi ordina-
riateloru, acusi consistõrielor etc. — Ca
se potemu judecã cu õresi-care conse-
cintiã despre acãsta — cum am dice —
cestiune de vietiã, se ducem putientelu
ochii peste raporturile de inspectiune
ale consiliariloru de scõle romani, si vom
vedẽ cã desã scõlele populari stau mai
eschisvimente sub ingrigirea autonomiei
besericesci de vre-o 6 ani in cõce, ele to-
tusi se afla in statu deplorabilu, cãci de
regula scõlele sunt slabe, ficalõse, inve-
tiatorii neapti, necapaci, fora neci o cu-
noscintiã de educatiune, frecuentarea

lenesia, sporiulu de totu slabu. Esceptiu-
nile ce se ivescu ici colẽ sunt demne de
tãta consideratiunea, ele inse, dorere,
sunt numai esceptiuni!

Ce e dreptu, din partea g. catolica
se desvoltã o activitate destulu de mare,
de candu In. Guvernu regescu la propu-
nerea consiliarulu de scõle concerninte
au emisu catra diregatoriele politice cer-
culariu, si li-a demandatu ca pretotinde-
ne se se constringa comunele a ingrigi
pentru cele din afara trebuintie ale scõ-
leloru, a caror'a ordine buna trebue inse
se se privẽsca ca o conditiune fundamen-
tala pentru prosperitatea invetiamentulu
popularu, si venerabilele consistõrie le-a
primitu cu multiamita, n'au insarcinatu
organele de scõla besericesci ca se sta-
ruiesca in contielegere cu organele poli-
tice a se face catu mai curundu fasiunile
pentru infiintiarea si dotarea scõleloru,
si se le astãrna Inaltulu Guvernu spre
intarire.

Nu asiã si din partea g. resariteni-
loru. Aici pare cã stagnãza tãta trẽb'a
scolara, si cã ea mai multu repasiesce de
catu propasiesce din caus'a cã asemene
circulariu din partea In. Guvernu nu nu-
mai cã nu a fostu primitu cu indestulire
de catra Venerabilulu Consistoriu, dar a
fostu si respinsu prin famosulu cercu-
lariu din 10 maiu 1865, tiparitu si tramisu
PP. Protopopi si In. Guvernu, in care se
invinuesce consiliariulu de scõle concer-
ninte cã a referatu Guvernelu lucruri
„horibili si scandalõse.“ — Erau multu
greutãti a miscã diregatoriele politice la
nãntarea trebei scolare intre romani si
atunci candu aveau tãna cã ordinãria-
tele li vor aretã lasitatea, acum'a inse de
candu veduira cã o astfelu de plecãre li
se imputa de pecatu, nu e mai multu de
a acceptã ceva de la ele, pana nu se
vor luã alte mesure din alte parti.

Nu ni e scopulu a demustrã acã spe-
cialminte in catu Consiliariulu de scõle
si-a implinitu detorintia cercetandu dupa
caus'a reului, casã unu medicu iscusitu
dupa caus'a bõlei ca se o pãta aduce la
vindecãre, vãdia elu si raspunda la ata-
curile ce i se facura, *) atat'a inse e ade-
veru cã opiniunea publica a decisu de
multu in caus'a acãst'a, precum dove-
descu destulu de lamuritu articulu cei
multi in tãte diãriale nãstre, ba si insusi
raporturile ce le dederã protopopii la
provocãrea consistõriulu, tiparite in ti-
pografi'a archidiecesana din Sibiu la a-
nulu 1865, si cã inteliginti'a nãstra nua
remasunderetruin neci cercetãrea acestui
reu, care de nu se va vindecã intr' unu
modu pre catu se pãte de radicalu, a-
menintia vieti'a nãstionala. Noi din contra
vom vorbidespre scõlele populari preste
totu, descoperindu parerea nãstra in pri-
vinti'a materialulu de invetiamentu, me-
todei de invetiamentu, cartiloru, educa-
tiunei preparãndiloru, si inspectiunei scõ-

*) D. Consiliariu respectivu se ni permita a luã li-
bertatea se spunem cã ni-ar face o placere descli-
nã binovindu a ni impartesi cerculariulu Guver-
nelu care puse ordinãriatulu in miscãre, precum si
cele lalte acte referitõrie la acestu obiectu de atat'a
importãntia si pentru care desclinitu recomandãmu
acestu articlu atentiunei oo. nostri cetitori. Red.

leloru. Cum trebue scõla se pasiesca ca
invetiamentulu se nu mai fie fictiune si
spoiela din afara, ci adevãru si realitate,
ca ea se puna in elevi acelu fundamentu,
care li este de lipsa a-lu cunõsca in viẽ-
ti'a casnica, cetãtiãna, politica si bese-
ricãsa.

Nu ne indoim cã ori cum vor fi
modulate reformele politice, statulu va
trebui se iee trẽb'a scolara pretotindene
in poteric'a sa mana, si cã elu va aduce
prin legislatiune astfelu de legi pentru
promovãrea si prosperãrea trebei sco-
lare, adãca pentru imbunãtãtirea relatiu-
niloru morali si materiali ale poporulu
si mai cu sãma a clasei muncitõrie, in
catu se corespunda scopulu seu celu in-
altu. In acãsta firma sperãntia a nãstra
ne nutrescu urmatõriale impregiurari:

Pana candu nu va fi poporulu in
stare a ficsã cugetele sale dreptu si bine
pe chartia, pana atunci nu se pãte ascep-
tã neci unu resultatu indestulitoriu in
nisiuntiele nãstre politice si militari, pa-
na atunci nu pãte fi vorba de o adevã-
rata cultura a poporulu. La inceputu a
fostu cuventulu, si cuventulu s'a facutu
lumina. Candu cuventulu scrisu va cape-
tã pretiu universale, atunci se aprinde
lumin'a luminãrii. Caosulu tiene numai
pana atunci, pana candu se pune in mis-
care. Pe neci unu terenu alu cugetãrii si
a lucrãrii s'a latitu activitatea spiritulu
asiã de tare, ca tocmai pe terenulu edu-
catiunei si alu culturulu la scõla la tãte
poporale care se potu numi culte in ade-
veru, si acestu terenu trebue se se iee in
cea mai aprõpe consideratiune si in sta-
tulu nostru, daca are se tiena pasi cu lu-
mea cultivata, in acea mesura, in catu
cultur'a spirituale se fie universale, adãca
proprietatea tuturoru popõraloru. Daca
scõla populara are se ne duca la resul-
tate dorite, atunci ea are se fie unu insti-
tutu de cultivãre universalã, care se cul-
tive spiritulu elevulu din tãte partile
intr' unu modu armonicu, daca mai de-
parte scõla populara are se ni dee din
insusi poporulu barbatu apti pentru tãte
ramurile victii si pentru tãte positiunile
in vieti'a socialã, atunci ea acãst'a pãte
se o faca numai candu va fi intocmitã a-
semene pentru toti copiii unui statu, si
daca materialulu de cultivãre si desteri-
tatea de a invetiã nu vor fi calculati pe
dresur'a eleviloru, ci numai pe o cultura
adeverãta si pe desvoltãrea istetimei spi-
rituali a loru. Cu unu cuventu: tient'a si
medilõcele pentru cultur'a poporulu ele-
mentare au se fie pretotindene asemene,
si se se fipseze minimulu ẽra nu si mac-
simulu culturei. ẽra ca aceste tãte se se
pãta efeptu asemene pentru tãte popõ-
rale si in. tãte direptiunile, si astfelu se
se pãta desceptã pretotindene asemene
spiritu in poporu, are se se faca destulu
intetitõrei necesitãti de a schimbã cele
de pana acum'a. Si acãst'a pãte face nu-
mai statulu. Nou nascutulu omu nu este
numai alu parintiloru, ci si statulu si be-
seric'a are pretensiune la elu. Ambiloru
factori trebue dara se li pese ca fie care
madulariu alu societãtei loru se fie bine
crescutu, ca nu cumva prin negrigirea

acést'a se li se casiume vre-o dauna. Statului trebuie se-i pese cu deosebire ca in scóle se se dee junimeii ocaziune de a-si castigá acele cunoscintie si dexteritati, cari corespundu recerintii timpului si cari facu conditiunile cardinali ale vietii in unu statu modernu. — Bisericii trebuie se-i pese, ca ministrii bisericesci se informeze astfelu inim'a copilului, in catu elu in cele ce se desvólta naintea ochiloru lui, in structura unei plante, in marimea muntiloru, in micimea unui vermetu se cunósca intieptiunea, poterea si marirea Creatoriului, se faca ca moralitatea se prinda adanci radecine prin cunoscintia adeverului, prin respirea bigotismului si a credintiei desierte si desvoltarea unei adeverate religiositati provenitórie din adanculu inimii éra nu din crescutulu capului. Firesce cá educatiunei scolare ar trebui se premérge o educatiune casnica, precum se si intempla la popórale mai culte, dar la noi acést'a se póte considerá numai ca o esceptiune, si de aceea scól'a nóstra are o problema cu multu mai grea de catu multe altele.

Introducerea sistemii integritória de militia si de aperare, tactic'a moderna si dreptulu de votare de care are se se bucure si poporulu de róndu in tíer'a nóstra constitutionala, impune necesitatea imperativa ca statulu se intocmésca scól'a populara astfelu ca se crésca si se cultive tóte popórale asemene, lasandu inse fie caruia atát'a catu ceru datinele si interesele lui natiunali si confesiunali fora vatemarea principiului universale. Elu are mai departe se aiba o deosebita atentiune a supra tendintii invetiatoriiloru, si prin acést'a a supra poporului viitoriu. A lasá dara séu a predá éra scól'a populara cu privintia la confesiuni, séu pe calea legislatiunei séu a comunelor autonomu, cu totulu in man'a organelor bisericesci, ar insemná atát'a catu a jocá nu numai insemnetatea ei de cultura istorica, ci — ce e si cu multu mai reu — si insemnetatea ei politica in manile casuisticii. — Invetiatoriulu ar avé se fie amplotiatu de statu, éra nu argatulu parocului séu alu judelui comunale, cari l'impilesco pe intrecute; elu ar avé se primésca léf'a sa de la statu, ca se nu mai fie silitu a cersí de la unulu séu de la altulu, séu a o impartí cu unulu si altulu. Si déca ar mai infestá pre cineva acea scrupulositate cá unu poporu cugetatoriu ar fi unu poporu periculosu, acéla trebuie se scie cá noi traimu astadi in timpulu drumului de feru si alu telegrafului, si cá in asemene timpu a luat si propasirea si cultura unu sboru mai rapide, si vai de acelu poporu care in locu de a intrá in calea potericului torentu de cultura, s'ar ocupá afara de ea cu esperiminte desierte cu amatorii si cu nisce idee fora de meduva. Statulu este imbulditu de aparerea relatiuniloru esterne a nisuf la sciintie mai temeinice si o cultura mai simpla in tóte treptele societatii, in tóte tierile lui, la tóte natiunile lui, déca este adeveratu cá nu póte perí nici o natiune care nu se parescesc in sa-si pre sine, si cá numai acelu statu este maturu a perí de pre fatia pamentului, a caruia civi uitandu-si de drepturile loru, de demnitatea omenésca, se afla indestuliti in sclavia; atunci detorintia statului este ca se castige catu se póte mai multa avutia intelectuala in tóte tierile, la tóte popórale, se se ingrigésca de ea si se o intrebuinteze dupa cuviintia.

Astadi mai vertosu la noi romanii, cu putiene esceptiuni unde juminea pri-

mesce óresi-care cunoscintia in cetire, scriere, religiune si calculu, scólele nóstre elementare se aflainrelatiunea cuantitativa si cualitativa cu totulu in o stare neindestulitória. Si totusi daca aruncámu ochii a supra tabelorlu statistice care se facu si se asternu in totu anulu de catra inspectorii de scóla districtuali la locurile mai nalte despre miscamentulu in sfera invetiamentului, ni se pare cá acestea ar arató unu resultatu imbuturatori. Dupa ce ele inse nu au nici o basa de adeveru, dupa ce ele se facu fora necio conscientiositate numai ca se ne laudámucá avemu scoli, si astfelu se inielámu regimulu si pre noi insine remanendu in nesciintia, atunci trebuie se ceremu ca statulu se stirpésca acestu reu din radecina. Póte cá va cugetá cineva cá esagerámu, si de aceea ni luámu voia a provocá la fapte. Facta loquuntur.

Avemu la mana tabelele statistice din a. 1863/4 si 1864/5 din dieces'a metropolitanu g. r. Am vediutu din ele urmatoriulu resultatu: In tabelele statistice din anulu 1863/4 sunt insemnati numai copiii umblatori la scóla, éra in cele din 1864/5 si cei capaci de scóla, inse nu pretotindenii asemene, cáci unii au insemnatu numai pre cei umblatori la scóla, altii numai pre cei capaci de scóla, éra altii pe unii si pe altii. In anulu 1863/4 au cercetatu scóla in 42 de protopopiate (a Zarandului si a Chiorului cadu la Ungaria) si 876 de comune 24,947 de feciori si 10,252 de fete = 35,199. Éra in anulu 1864/5 au fostu capaci de scóla 27,797 feciori si 19,753 fete = 47,550; au amblatu la scóla 19,391 feciori si 9,905 fete = 29,296; asié-dara cu 5,903 mai putieni ca in anulu precedente. Impartindu-i a supra celoru 876 de scoli, vinu pe o scóla ceva peste 33 de copii. Éra luandu g. orientalii cu 612,048 de sufete, atunci cam 20 porcinte din populatiunea romana g. o. ar invetiá carte, adeca 1 din 5. Déca scótemu copii amblatori la scóla din cei capaci de scóla, apoi vedemu cá mai a cincea parte din ei nu ambla la scóla. Si acésta proportiune destulu de trista stá numai atunci, déca aceste tabele ar fi facute cu tóta conscientiositatea prin urmare ar fi adeverate, ce nu stá. In tabelele aceste se aducu la 10,000 de fete cari ar frecuentá scóla, si noi am fi multiamiti cu a treia parte. Dupa aceste tabele ar fi cuantitatea prunciloru amblatori la scóla mai eminenta in protopopiatulu Dobrei, unde in 19 comune ni se aréta unu numeru de 398 feciori si 271 fete = 615 capaci de scóla si totu atati-a amblatori la scóla, ce e cu nepotintia. Dupa aceste tabele ar fi in protopopiatulu Brasiovulu I 1914, in a Sibiului I 1749, in a Mercurii 1591 (?) in a Sibiului II 1533, in a Sebesiului 1488 (?) in a Branului 1321, in a Fagarasiului II 1231 (?) in a Noericului 1067 (??) prunci, si noi scimu cu totulu alte proportiuni. De acé se vede cá tabelele statistice nu au neci o validitate a documentá miscamentulu ce-lu facemu pe terenulu invetiamentului si alu educatiunei, si nu indeplinescu nalt'a loru problema pentru statu, ci se pare cá ele ar fi de a se considerá ca o placuta insielatiune, de óra-ce in cele mai multe cercuri de scóla frecuentarea e numai la parere, si obligatiunea de a merge la scóla ce s'a impusu din partea regimului, nu a trecutulu inea in vietia, ci din multe cause ambitiose, egoistice si de alta natura a remasu litera mórtá. Cu putiene cuvinte: Noi nu avemu scoli, si care se

dicu a fi, sunt astfelu intocmite in catu fructulu lor nu s'a potutu inca observá, si in casulu acést'a nu se póte ascunde fictiunea ce o aretámu fatia cu statulu si cu natiunea, ce nu ar poté urmá daca scól'a s'ar inspectiuná si conduce de statu. De acé vine cá pre unu omu cu sentiu mai radiecatu, care cunósce demnitatea omenésca, care a facutu sperinti'a ce daruri frumóse a saditu natur'a in coplii romani, trebuie se-lu prinda o durere, o amaratiune de anima candu vede cum in cele mai multe scoli populari sunt fragmentati si chinuti bietii scolari, si adusi — asiu dice sistematice — la habacia de invetiatorii necapaci si idioti. De acé vine cá romanii in regimintele curatu romanesci nu au neci macaru suboficiri dupa proportiune, si cari sunt séu nu sciu carte, séu au mai invetiatu cate ceva in regimentu.

Noi potemu numai atunci ajunge doritulu scopu, déca instructiunea si educatiunea poporului va fi asiá organizata, in catu junimea peste totu si mai cu séma partea barbatésca se fie adaptata in tóte feliiurile de cunoscintie in proportiunea cuviinciósa a poporatiunei fie carei natiuni, numai déca instructiunea si educatiunea publica a generatiunei viitórii, a viitorimeii imperiului, nu va aterná de la bun'a vointia séu mai bine capriciele unuia si altuia, ci va stá sub scutul si aripele Prè-Naltului Tronu, caruia i compete dreptulu de suprema inspectiune si cercetare a supra tuturor instituteloru de crescere, si care in tierile nóstre poliglóte, unde lupt'a nationalitatiloru si a limbeleru se pare a luá cele mai estinse dimensiuni, cu atát'a mai putienu se póte delaturá, cu catu acésta ingrigire trebuie pastrata in asemene mesura pentru tóte nationalitatile, cu catu mai departe in unu biletu de mana alu Ministerii Sale Cuius Vay sa disu pe terenulu institutiunei scolastice, asié casi pe tóte altele, unde se atingu interesele diferiteloru limbi si nationalitati, precum si ori-cum modulatei silei, presiuni, asiá si ori-cum modulatei provocatiuni, pretensiuni si amariri a contrastelor de nationalitate si limba, este de a se pasi in contra cu tóta resolutiunea.

(Va urmá.)

De la diet'a Ungariei.

Siedinti'a casei reprezentantiloru din 23 martiu.

(+) Cetindu-se protocolulu siedintiei trecute, presedintele C. Szentiványi arata petitiunile insinuate mai de curendu, intre cari mai de insemnatu e rogarea comunitatei Bogarosiu in cottulu Torontatului, care cere licentia pentru de a poté sedí tutunu; — apoi ministrulu de finantie Melchioru Lónyai impartesiesce casei, cumca la propunerea ministeriului Maj. Sa a incuviintiatu ca se se cumpere dominiulu Gödöllő pe sém'a corónei; — acestu dominiu e in apropierea capitalei si are o estindere de 2 1/4 mile patrate, pretiulu de cumpere a fostu 1,840,000 fl. v. a. in bancnote. Contractulu s'a si facutu in privintia acést'a cu banc'a belgica. — Acésta impartesire se primí cu aprobare generala.

Dupa aceste se continuá desbaterea elaboratulu comisiunei, — astadi vorbira contralingnatiu Ghyeczy, Bonis, Mocsary, Bobory si cont. St. Eszterházy, éra pentru elaboratu pledara; Bujánovits, C. Szász, I. Szél, G. Lator si P. Királyi. — Pledarile decusera fiindu ilustrate cu motivele cunoscute ale respectiveloru partite, nici unu vorbitoriu n'a potutu atrage atentiunea cu vre-o idea nedesbatuta acuma de atate si atate ori, singuru Mocsary dóra a facutu óre care esceptiune in asta privintia candu a disu cá nu numai cá nu e asiá tare de lipsa federatiunea Ungariei cu Austria, numai chiar din contra e periculósa si stricatória, cáci multu mai bine

erá daca Ungaria se inchiná suzeranitatei mane de catu cá s'a inchinatu casei hagiice, — dreptu aceea vorbitoriu dice cá invidiatu sórtea Romaniei si a Serbiei.

Dar indesiertu s'ar motivá primirea delaturarea elaboratulu cu argumente si mternice, partitele nu se lasa a se capacite póte seí inainte cá elaboratulu va fi primajoritatea e secura, pledarile sunt numi forma ca se tréca timpulu, — dóra in s'ia de mercuri séu joi va vorbí Deák, crodu cá se va si finí desbaterea.

Inainte de ce s'ar incheiá siedinti'a, timirovits interpeléza pre ministrulu dinte, cá — adeveru e cumcá la gran Bosniei se concentréza trupe austriace, daca e adeveru — ce intentiuni are guvernatiunea cu cresciinii din orientu?

Ministrulu-presiedinte respunde cá despre trimiterca armatei spre Bosni'a nu e verata, — afla inse de lipsa a spune cum guvernulu Maj. Sale nutresce cele mai intentiuni fatia cu cresciinii din impereturcescu.

Interpelatoriulu si-esprima multiamim respunsulu ministrului.

Presiedintele incheia siedinti'a la 2 si anuntia cá cea venitória ve fi marti in 26

Siedinti'a casei reprezentantiloru din 26 martiu.

(+) In siedinti'a de astadi inainte de s'ar trece la ordinea dilei Paulu Nyáry interpeléza ministeriulu in privintia acea, cá ra-ce de la 1861 in cóce diet'a adese ori espresu in uncle adrese indreptate catra Sa cumca restituindu-se constitutiunea intré d'antaie agende a le sale va pune indata, face si va desbate unu proiectu de lege in privintia cestiunei nationalitatiloru, dreptu intrebua cá: óre ministeriulu are de cugetu se impartesiesca casei unu astfelu de proiectu inea in decursulu sesiunei presinte?

La acést'a ministrulu de culte bar. Eötvös in nuncle guvernului si-esprime dorintia, ca acésta cauza ponderósa se se resca catu mai curendu prin lege; spre acestu scop afla cu cale ca comisiunea emisa in caus'a nationalitatiloru se impartesiesca casei elaboratulu seu in privintia acést'a si atunci ministeriulu inea si va face observatiunile sale.

Paulu Nyáry in urmarea declaratiunii guverniale e de acea parere cá prin decisiunea casei se se indrumeze comisiunea nationalitatiloru ca se-si continue lucrarea pentru a comunicá elaboratulu in caus'a acést'a catu cu graba.

In urmarea acesteia se si facú decisiuni. Dupa acést'a Colomanu Tisz'a interpelá ministeriulu in dóce cause asidere atinse adresele dietei de la 1861 inóce. Si adeca tréba, cumca voiesco óro ministeriulu a asterinea in decursulu anului acést'a unu proiectu lege s'ar deslegá si regulá pe bas'a egu indreptatiri relatiunile confesiuniloru intre si si fatia cu statulu? Mai departe unu proiectu de lege cu privire la regularea relatiuniloru posesiuniloru de natura urbaniala?

La acést'a bar. I. Eötvös ministrulu de culte dice, cá in acestu momentu numai acea póte responde cumca la aceste intreburi pondróse ministeriulu va responde catu mai curendu.

Trecendu apoi la ordinea dilei s'ar continuarea desbaterei elaboratulu in privintia cauzelor comune, pentru primirea elaboratulu pledara din drépt'a: M. Szentkirályi, L. Toll Hilibi Gál, éra din stang'a: Alesandru Nicolits, G. Várady, A. Csisky vorbira contru.

Dintre romanii inea vor vorbí mai multu intre acestia e: Aloisiu Vladu, A. Romanu Sig. Popovicu.

In cas'a magnatiloru inea a fostu siedintia adi la 12 óre, presiedinte crá contele Cziráky, s'au alesu trei notari in loculu celoru s'au abdisu. Presiedintele b. Sennyei fostu tavernicu inea au abdisu, in loculu lui e demitu Majlatu fostulu cancelariu si acumu jude curiei.

Dintre magnatii romani am vediutu pe Il. Loru epii Ivacicovicu si Szilágyi.

Pesta 26 martiu 1867.

(X) Pentru ilustrarea referadei dietei va fi dóra de interesu a spune cumca atati domnii reprezentanti catu si publiculu pare cá s'au obositu se mai asculte desbaterele cauzelor comune, in siedinti'a de astadi mai eclatant am potutu observá acésta neinteresare. Dintre

...câ pôte fi altcum, partid'a drépta si-reci-
...za motivele sale scóse din oportunitate, stang'a
...ca consemte că e oportunu a primí elabora-
...lu cauzelor comune căci sciu binecumca sub
...esta conditiune s'a datu tóte ce au castigatu
...na acuma si daca totusi vorbesce contra, facu
...est'a numai pentru decorulu parlamentariu.
...cam ridiculosu totusi că se lungescu aceste
...bateri, candu diet'a are multe, fórte multe
...stiune se deslege, — între cari abunaséma
...a d'antai e cestiunea natiunalitatiloru.
...- In sidinti'a de astadi s'a indrumatu comi-
...unea emisa in caus'a natiunalitatiloru ca se
...re mai departe, acésta scimu că s'a facutu in
...marea urgerei deputatiloru serbi si romani,
...e bucurâmu că s'au atrasu atentiunea dietei si
...a acésta cauza ponderósa, inse acceptâmu ca se
...si desbata catu de curendu ca se fimu odata
...curatu cu libertatea constitutiunala, căci in-
...siertu se dice cumca constitutiunea e egal
...reprezentatíoria candu vedemu cum e ertatu a se
...né conferintie in comitatele magiare, éra in
...Carasiu s'a opritu, — din ce cauza, pe ce te-
...neiu? — dóra n'ar stricá a interpelá pre dlu
...ministru de interne.

Maj. Sa eri a rentornatu de la Viena si
...demanétiá la 8 óre a plecatu la Gödöb do-
...miniulu coróncei de curendu cumperatu, impre-
...na cu Maj. Sa intr'o careta a mersu si mini-
...trulu presedinte contele Andrassy.

Comitetulu centralu alu cotului Pestei
...tenutu conferintia in 24 l. c.

Ministrulu de finantie catu de curendu
...luá administratiunea postelor si cu acésta
...siune va imbucurá pre magiari cu acea dis-
...siune ca limb'a oficiala la poste se fie es-
...hisiviu cea magiara. Acésta strafornare na-
...tionala magiara inca corespunde egalei
...indreptatiri — magiare.

Marecle postale vor fi magiare si banii
...vor curge in cass'a tierci.

Logosiu, 3/15 martiu 1867.

○ Avemu de a registrá o intemplantu
...si nu numai pentru totu Romanulu bunu,
...si pentru totu Patriotulu adeveratu libe-
...re, care scia se-si pretiuesca constitutiunea,
...datatóre.

Conferintia confidentiala prin intieligin-
...romana din com. Carasiu in 2/14 martiu
...tiena, din partea Carmei s'a opritu!

Nu e cu potintia va eschiamá cititoriu,
...cumu sub constitutiune, mai alesu dupa 10
...martiu, dupa ce activitatea Ministeriului res-
...pondiatoriu, si prin urmare (pentru că un'a fara
...l'a nu se potu socoti) si victi'a constitutiunale
...pasitu in declina potere. — E ceva neintie-
...legere, óre care interpretatiune sinistra!

Nu! nu! Domniloru. Este adeverulu cu-
...tatu. Eata istori'a lucrulu pre scurtu.

E cunoscutu inantea On. Publicu citito-
...riu, cumca intieligintia romana din Logosiu,
...apucandu iniciativa, a provocatu pre intieligin-
...ii din comitatu, si mai alesu pre membrii de
...comitetu din 1861 a participá la o conferintia
...mai ampla in 2/14 martiu tienenda, in care se
...se consvate despre o procedere solidaria fatia
...nóvele schimbári politice a tierci, dar anume
...fatia cu in scurtu eveninda reorganizare a mu-
...cipieloru, si restaurarea Magistratelor. —
...Avemu scire positiva, că Siefulu de acumu a
...Comitatului nostru, informandu-se despre acé-
...ta inteniune a Conferintiei mai anguste in 1
...mart tienute, delocu la dóue dile a facutu are-
...tatu la in. Ministeriu. Nu ni a pasatu de acésta:
...nu noi singuri l'amu facutu lucrulu publicu,
...publicandu in ambele foi politice a le nóstre
...provocarca amintita?

Acumu amu statu pre pace acceptandu.
...Comitetulu de 9 insi din Conferintia mai an-
...gusta pentru elaborarea unui proiectu de con-
...ultare emis, in tóta liniseca si-a finitu misiu-
...nea. Proieptulu a fostu gata. A sositu si 1/13
...martiu, ajunulu dilei prefapte. In acésta di du-
...mediadi incepura fratii din parti, si mai
...lesu din partile mai indepartate a Comitatului
...soaf meru. Multi erau degiá de fatia. — E!
...amam lu 1/2 4 óre, ca fulgerulu din cerulu se-
...nu ne surprinse, ne ameti scirea, că a sositu
...e suse o depesia telegrafica, prin care tienerea
...conferintiei se face suspinsa de la arctarca ei,
...si castigand'a concessiune. Cati-va intieliginti
...romani fiindu de fatia, intr'unu locu se consul-
...ta ce e de facutu? Se acceptâmu pana ce ni
...comunica oficiosu? va fi pré tardiu; se con-
...stata, ca o deputatiune de 3 insi se merge de
...peu la D. Administratore de Supremu Comite,
...si se cera deslucire de la elu. S'a intemplantu,

D. Administratore avu bunatate a li spurfe, că
...intr' adeveru a sositu unu astfelu de telegramu
...de la Presidiulu Consiliului unguurescu,
... (audit! in 13 mart.) despre ce pre calea jude-
...lui primariu vom fi incunoscentiati. La obser-
...varea deputatiunei, că vointi'a de a tiené o
...conferintia e insinuata degiá mai nainte oral-
...minte la jurisdictiunea competente; si la intre-
...barea, că óre D. Adm. singuru pôte se dee de-
...mandat'a concessiune? a respunsu, că elu sin-
...guru nu se sentiesce imputernicitu in privin-
...ti'a acésta, si ne a indrumatu la In. Ministeriu.

Bine o! Aidi se ceremu concessiune de la
...In. Ministeriu. Se telegrafâmu de locu. — Éta
...aici sub /- cuprinsulu telegramului tramisu in
...limb'a germana. —

In 2/14 martiu la 9 óre deminéti'a, (os-
...petii nostri adunati din tóte partile se pream-
...blau pre strate, séu formau grupe; timpulu érá
...fórte frumosu,) capetâmu doritulu, séu mai bine
...nedoritulu respunsu, că: non possumus. Va se
...dica D. Ministru alu interneloru opresce tienere
...conferintiei din conventu: „fiindu că termi-
...nulu restaurarei comitatelor se va detiermuri
...pr in. Guvernu, asiá pana la acelu timpu, comi-
...tetele comitatense, neci in totalitate, neci in
...parte, neci membrii loru ca atari nu potu func-
...gé (nem muködhethnek) si nu potu tiené adu-
...nare (gyülest nem tarthatnak).“ — La acésta
...de locu se tramise Escolintiei Sale Dlu Mini-
...stru de interne aici sub /- alaturatulu tele-
...gremu deslucitoriu in limb'a magiara. — Dupa
...respunsu acceptâmu pana acumu. (3/15 martiu,
...12 óre méd.) —

Firosce! de tienerea conferintiei între ast-
...felu de impregiurari neci vórba n'a potutu fi.
...— Fratii nostri romani au aretatu si aici că
...suntu barbati copti la minte, ómeni cari sciu
...se padiesca ordinea si atunci, candu dupa con-
...vingerea loru li s'a facutu nedreptate. Diu'a a
...decursu între conversari private, amicabile, fi-
...indu mai mare parte adunati in localulu cer-
...cului nostru de lectura, unde avuramu onóre a
...salutá si pe doi óspei din vecinulu Comitatu
...a Timisiului, pe DD. advocati Adamu, si Ar-
...delcanu, cari anume venisera spre a luá parte
...la conferintia nóstra — netienuta. —

Astadi pre acestu timpu toti suntu degiá
...dusi fie care la ale sale. Inse óre indepartatu-
...s'au re imperfecta? viitorulu va aratá. — Óre
...facutam noi fiasco? suntemu óre noi compro-
...misi, si blamat, séu altii? judece tóta lunca
...civilisata, judece tier'a, judece toti cari posedu
...ceva conceptu de libertate, cu a careia adorare
...asiá bucosu se falescu confratii nostri ceialalti.
...Noi asta data ni luámu libertate a pune urma-
...torea intrebare forte seriosa. Este „restitutio in
...integrum a constitutiunei unguurescu din 1848“
...unu adeveru, séu numai o frasa, care chiaru
...dupa placulu acelor, cari cu atata sgomotu
...o au repetinsu, se pôte esplicá in drépt'a si in
...stang'a? — Cu adeveratu, percurandú cuprin-
...sulu legiloru din 48, nu aflâmu nicairu unu ti-
...tulu ca acésta: „Despre dreptulu liberei as-
...sociatiuni.“ Totdeun'a ne amu miratu de acé-
...sta. — Inse despre alta parte noi asiá cre-
...demu, ca legelatorii din 48 au afatu de prisosu
...a intrude unu articulu ca acesta, pentru că si
...ei au fostu convinsi, si si noi suntemu convinsi,
...cumca acestu dreptu de „libera asociatiune,“
...fara care nu e cu potintia a se formá o adeve-
...rata opiniune publica, — factorele celu mai
...potinte in viéti'a constitutiunale, — este corol-
...ariulu celu mai naturale, ma, pre langa pres'a
...libera este atributul principalu a unei consti-
...tutiuni liberali. — Constitutiunea adeverata nu
...esercédia neci candu o censura preventiva séu
...preste faptele, séu preste vórbele concetatiuni-
...loru liberi (firosce aici e vórba despre partea
...publico-politica administrativa a constitutiunei,
...ci pedepsece sucesivu facutulu escesu pre ca-
...lea ordinaria judecativa. — La din contra in-
...tarim, că constitutiunea acésta nu e genuina a-
...deverata, ci numai aparente.

De acésta convingere a fostu patrunga si
...intieligintia romana din Logosiu, candu dens'a
...basandu-se chiaru pre acestu primariu neincun-
...giurabile atributu a unei constitutiuni, desi a
...fostu cu acelu respectu contra jurisdictiunea
...competente, in catu a detiermuriu a-i se face
...oralmente notitia despre tienend'a conferintia,
...totusi neci de catu a afatu de lipsa a recurge
...chiaru la In. Ministeriu pentru o concessiune
...formale.

Apoi I. Guvernu a fostu de alta parere.
...A demandatu cererea unei concessiuni. (Si aici
...trebuie se ni esprimemu mirarea, cumu de acé-
...sta ordinatiune s'a facutu cunoscuta numai in
...presér'a dilei prefapte, si inca pre calea tele-
...grafica?) — E bine! Amu facutu-o si acésta.

Respunsulu a fostu negativu, din motive, cari
...noi neci de catu le potemu recunósce de fun-
...date. Amu datu deslucire, amu rogatu, amu
...solicitatu mai odata. Atunci respunsu n'a ve-
...nitu neci de catu, neci pro, neci contra.

Ni luámu de nou libertate de a intrebá,
...cumu merge acésta? Cumu se intielegemu noi
...acésta procedura? — Mai că nu existe Comi-
...tatu in Ungari'a, unde se nu se tiena astfelu
...de conferintie preparatorie; cea din urma de-
...spre care amu cititu in foile publice, a fostu
...conferintia Membriloru de Comitatu din
...Zalaegerszeg, (firosce! a membriloru de comi-
...tetu, cu totu dreptulu, pentru că cine se confe-
...re din preliminaru, daca nu aceia, cari acusi
...voru luá parte activa in viéti'a municipale), in
...care s'a votatu si o adresa de loialitate si incre-
...dere Ministeriului. — Pentru ce n'a fostu ier-
...tatu a face totu acéi intielegintio, séu daca mai
...place, membriloru romani de Comitatu din
...acestu comitatu? — Séu trebuie, spre a nóstra
...cea mai mare dorere, se devenim la acea pre-
...supunere, cumca conferintia nóstra numai pen-
...tru acésta nu s'a concessiunatu, pentru că érá se
...fie eschisivu romana? Inse acestu motivu nu sta
...in telegramulu opritoriu, dar neci că ar poté
...sta cu fundamentu, pentru că ast'a e tréb'a par-
...tidelor, si partidele, precum cele politice, asiá
...si cele natiunale potu se tiena conferintie sepa-
...rate daca vor vré, — séu că nu e iertatu a
...tiené astfelu de conferintie sub neci unu
...pretestu. — Pôte fi că, nu dicemu Guvernu
...mai inaltu, dar Guvernele comitatense voiescu
...a apucá mesurc in astfelu de direptiune, ba-
...rem, precum intieleseramu din funte siguru,
...unu dirigatoriulu locale de aici (presupunemu
...că si ceialalti) a capetatu instructiune, ca in
...comunitatile cercului seu se opréca ori-ce felu
...de adunari, din ori-ce scopu vor se se tiena.
...Daca e asiá, atunci nu mai lipsesco alt'a, fara
...ca se se staverésca si numerulu persónelor,
...cari potu se aiba convorbire la olalta, si apoi
...suntem gata in ca, in starea de asedia, — adio
...constitutiune! — E! ba că ne-amu uitatu că
...pôte se existe si unu felu de absolutismu con-
...stitutiunale, séu unu felu de constitutiunismu
...absolutisticu. Placa-ve a alegc.

N'avemu neci o cauza de a tainuá proiectulu
...séu programulu infricosiatu ce s'a fostu prepa-
...ratu pentru avendele consultari in conferintia
...mai ampla. Éca-lu! — Daca socote on. Redac-
...tiunea că e cu scopu a-lu publicá, se-lu publica.
...Credemu, că nu ne va desonorá neci in privin-
...ti'a sentiului nostru natiunale, neci in privin-
...ti'a loialitateri nóstrefatia cu guvernu, dar neci
...in acea privintia, că dóra n'amu sci pastrá mar-
...ginile legali, ori n'am sci se fim copti si mo-
...derati din destulu, spre a fi in stare, a
...impreună dupa cuviintia dóue interese aseme-
...nea de momentose, interesulu patrioticu, si inte-
...resulu natiunale. —

In fine insemnâmu, că cu dorere amu
...intielesu, casí cumu unii dintre prestim. nostri
...ablegati a-i acestui comitatu aru fi luatu in nu-
...me de reu, pentru că intieligintia de aici a
...apucatu iniciativ'a, fara scirea Dniiloru sale, de
...a coaduná o conferintia mai ampla. Intieligin-
...ti'a de aici, ce e adeveru, nu s'a adresatu in
...privintia acésta la DD. ablegati, precumca
...dens'a ca atare nu s'a adresatu la nimene
...specialmente, ci a lasatu a se publicá lucrulu
...prin Foile publice. — Unu punctu, si anume
...puctulu 1. din Programu ar fi de ajunsu,
...spre a ne rectificá inantea Dloru ablegati. —
...Inse noi marturisim cu franchetia, că avuramu
...si altu motivu dupa parerea nóstra destulu de
...fundatu. — Anume noi furam de acea con-
...vingere, că o astfelu de procedura d'in partea
...nóstra, adeca: ca se nu tragemu dea dreptulu
...pre Domni nostri ablegati in afacere, séu plane
...ca se-i provocâmu pentru apucarea iniciativei,
...va serví spre mai mare sprigióna pentru poli-
...tic'a prin Dniile loru cu atata intielegintie
...urmata, carea a o crucisiá noi neci in cugetu
...naveamu, de catu o procedura contraria, carea
...ar fi datu ansa unoru amici (?) de a dice: că
...intieligintia de aici a fostu influintiata prin
...DD. ablegati. — Noi amu voitu a urmá o po-
...litica independente, cu atata mai vertosu, că
...ar sciutu că acésta se lovesce cu politic'a Do-
...niboru ablegati. — Credemu, ma cunoscentu
...camcterulu solidu alu ablegatiloru nostri, sun-
...temu convinsi, că acésta impregiurare nu-i va
...indemnâ pre Dnicle Loru a observá o rola pa-
...siva, ci din contra i va opintá a se folosí de
...dreptulu ce li compete dupa starea lor, adeca:
...a cere deslucire despre cele intemplate, la oca-
...siune binevenita. —

Telegramu datu la Logosiu in 13 mar.
7 óre sér'a in limb'a germana.

Escelentiei Sale Dlu Baronu Bela Wenk-
heim ministru de interne in Buda.

Pre bas'a reabilitarei constitutiunei nóstre
liberali patriotice, a voitu intieligintia comita-
tense romana a tiené in 14 martiu o Confe-
rintia la jurisdictiunea còmpetente degiá insi-
nuata, cu scopu de a se consultá despre treburi
comitatense. Dupa ce acésta conferintia prin
unu telegramu a fostulu Presidiu de Consilu.
Reg. ung. subnr. 1438 praes. datu 13 martiu,
s'a facutu suspinsa de la darea concessiunei mai
innalte, asiá si ia libertate impoternicitulu In-
teligintiei degiá adunate, si respectivu a mem-
briloru comitetului comit. d'in 1861 in nu-
mele lor a rogá pentru concessiune spre a se
poté tiené conferintia, si pentru notificarea
gratiosului concludu de concessiunare prin tele-
grafu pre calea administratiunei Comitaten-
se inca in 14 martiu nainte de médiadi.

Nagy. Canonicu.

Telegramu datu in Logosiu in 14
martiu 10 óre 35 min. in méd. in limb'a
magiara.

Escelentiei Sale Dlu Baronu Bela Wenk-
heim ministru de interne in Buda.

E o neintielegere preste totu. Nu e vórba
despre o conferintia oficiósa, prin membri de
Comitetu ca atari tienenda, ci numai despre o
conferintia privata, casí cari in presente se
tieni mai in ficcare Comitatu alu Patriei nóstre.
Me rogu cu intetire pentru darea concessiunei.

Nagy Canonicu.

Programu

pentru conferintia intieligintiei rom.
convocata in Logosiu pe 2/14 mart. a. c.

Conferintia confidentiala a intieligintiei
romane din comit. Carasiu declara inante de
tote, că dens'a libertatea constitutiunale rein-
viata o saluta cu bucuria: inse chiaru din con-
ceptulu si ide'a unei sisteme constitutiunali pur-
cediendu, de dupa care liber'a asociatiune a
membriloru patriei pentru ori ce scopu publicu
si salutare între marginile legali nu pote se fie
oprita si impededata, conferintia declara toto-
data, a fire de acea firma si consciintiosa con-
vingere, cumca adunarea si consultarea ei a su-
pra obiectelor mai la vale urmatórie nu involve
in sine neci o ignorare, ori nerespectare, cu
atatu mai putienu o vatamare a legiloru susta-
tórie, nu involve in sine vr'o agitare séu in
contra sistemei presinte constitutiunali, séu in-
contra regimului decatra Maiestatea Sa denu-
mitu, séu in fine in contra conlocuitoriloru frati
ai patriei comune.

Din contra conferintia declara a figata cu
cea mai mare promptitudine a colucrá la desvoltarea
si inaintarea vietii constitutiunali, prin urmare
a contribuí la inaintarea fericiei patriei, pre-
cum si a intinde mana de fratie sincera si
nefatiarnica colora alti conlocuitori a patriei,
numai dens'a pretinde a se indestulí dorintiele
si pretensiunile basate pe egal'a indreptatire a
Romaniloru preste totu, si in specie a Romani-
loru din acestu comitatu.

De-ce si pana atunci, pana-ce diet'a tierci
va dispune prin o lege speciale preste momen-
tós'a intrebare a natiunalitatiloru, si i va suc-
cede prin dispusetiuni intielegte legali a satis-
face dorintieloru si pretensiuniloru drepte a tu-
turore poporeloru din patria, (la ce se i ajute
atotpotintele Dumnedieului), si asiá a impacá
spiritele, a restaurá amórea si increderea impru-
mutata între frati si filii aceleiasi patrie, prin
urmare a versá unu semtiu patrioticu in ani-
mele tuturore locuitoriloru tierci, ori de ce na-
tiune se se tiena, semtiuulu amórei fiesci catra
mam'a dulce, — si pana atunci, avendu inantea
ochiloru decurgerea epoei mai lungi, ori mai
scurte pana la acésta definitiva dispusetiune;
avendu inantea ochiloru oficiulu celu mai santu
natura, a conservarei de sine; avendu inantea
ochiloru de comunu cunoscut'a maxsima: con-
cordia res parvae cresunt, discordia maximae di-
labuntur, (prin bun'a intielegere lucrurile cele
mici crescu, prin neintielegere cele mai mari se
resipescu); prin urmare recunoscentu neapera'ta
lipsa a unei procederi solidarie in afacerile cele
natiunale si patriotice timentate la inaintarea spi-
rituale si materiale a Romaniloru preste totu si
deosebi din acestu comitatu: conferintia in in-
teliesulu amintitei proceduri solidarie se invoie-
sce la urmatorele puncte si mesurc detaiate de
procedere:

1. Luandu in d'erna consideratiune corectă si corespunzătoare pasire a ablegatiloru romani de la diet'a presinte si meritele, cari si le-au castigatu fața cu natiunea prin compunerea unui proiectu de lege pentru indestulirea dreptelor pretensinii a natiuniloru nemagiare din patria, precum si prin aperiarea intereseloru nationali in siedintiele dietali: conferint'a dechiara pre ablegatii romani dietali de bine meritati pentru caus'a nationale si decide a li se tramite din partea ei o adresa de recunoscintia si multiamire.

2. Luandu in consideratiune initiatiu'a apucata de in. ministeriu respunzatoriu intru deslegarea provisoria a cestiunei nationale, conferint'a si esprima viu'a sa bucuria pentru acesta mesura atentitoria la impaciuirea si linsicirea spiritelor, si legatur'a adeveratei fratietati intre locuitorii patriei, pe langa esprimea loialitatei si increderii sele catra inaltulu ministeriu dandu totu odata locu si acelei sperantia, ca inaltu acelasu si pana atunci, pana-ce in privint'a acest'a se voru face dispuzetiuni legali definitive, v'a procede si mai departe pe calea degia apucata, si in intiesulu impoternicirii de la dieta capatate v'a face totu, ce va servi spre indestulirea nationalitatiloru.

3. In legatura cu acestea conferint'a va decide mai departe, dupa cum va afla mai cu scopu, preste unele mesuri detaiate luande in privint'a intrebuintari limbei nostre in comitat, in privint'a restaurarei magistraturei comitatense, precum si in privint'a altoru pasi necesari in interesulu nostru patrioticu si nationale. Spre acestu scopu va esmite din senulu seu o comisiune spre a veghia preste tote afacurile si a pune in lucrare cele de lipsa pana la tempulu restaurarei comitatului si a magistraturei.

4. Membrii conferintiei voru dechiara, dandu-si cuventulu de onore, a procede solidarmente in tote acestea, si anume, ca minoritatea, ori de ce pareri divergente ar fi, se va supuna parerei si concludusului majoritatei.

Oradea-mare 23 martiu 1867.

In „Concordia“ nr. 19 aparu unu respunsu din comitatulu Aradului, subsemnatu de „unu romanu“ referitoriu la corespundint'a esita in „Albina“ asisderea in nr. 19.

Dandu o privire peste respunsulu atinsu, — veduramu intiesulu generale, privitoriu la dova obiecte; unulu contine caracterisarea domnului corespundinte aradanu; si a altor'a; altulu aru tracta pentru aperiarea dlui A. P.

D. „unu romanu“ nu-si acordedia complimentele deadreptulu catra d. corespundinte aradanu, ci, cu deisele sale — puse in forma de birocratia si reatiune, — arunca in capulu multimei fara crutiare. In catu complimentele aceste denunciatorie am pe calea sosita a i le refus'a, — domnulu denunciatoriu mi va imbia dreptulu a-i face o duplica.

Unele pasagie din respunsulu mentiunatu, — remanendu ne atinse — vor fi rezervate dlui corespundinte aradanu, pentru cuventulu ca elu candu au scrisu, au debutu se aiba informatiuni positive.

Domnulu „unu romanu“ in respunsulu seu recunoscce, ca partia de acolo numita liberala constitutiunale, au tienti conferintie in locuint'a lui A. P. Apoi dice mai incolosi s'au constituitu pe sine, ce e dreptu dupa nescari principie positive, de natura politica. Dle „unu romanu“ in legatura cu referarea dtale pentru ce nu recunoscusi in scrisu si aceea, ca in conferintiele atinse, n'au participatu neci unu romanu; ba nici au fostu acolo invitati, — afara pote de dta. Apoi pentru ce nu disluciti pasagiulu urmatoriu de totu complicatu „dupa nescari principie positive de natura politica“ Daca te-ai mai intorce dta odata, la pusetiunea nostra — din spresiunile dtale ai detrage dova consecutiune, adeca a) ca conferint'a aceea de natura politica au debutu se fie prohibitiva pentru romani — prin urmare fatia cu noi n'ai fostu sinceru; b) seu n'ai preceptu ce ai scrisu — adeca nu te-ai sciutu esprime — prin urmare ai vacilatu.

Domnulu „unu romanu“ continua:

„Despre eschiderea romaniloru s. c. n. nu s'au facutu mentiune; precum si intrebarea nationalitatiloru au remasu cu totulu neatinsa, tientiandu inaintea ochiloru, ca aceea fiindu a se deslega pe calea legislatiunei, conferint'a nu se simte competente a preocupu procedur'a privitoare la acestu merit.“

Eu ti concedu dle, ca cestiunea nationalitatei au remasu ne atinsa in conferintiele dtale; — apoi sciu si aceea ca dupa principiele dtale ar remane totu neatinsa ad graecas calendas. —

Ti concedu si aceea, ca cestiunea nationalitatei fiindu de importantia mare, si multu mai estensiva, de catu se se pota deslegu in conferintiele dtale, — inse daca acele conferintie dimpreuna cu dta, sunt incatu-va linsuflate de simtiulu fratietatii, — aru fi debutu baremu relatiunile cestiunei nationalitatei a le atinge. Asculta pentru ce?

Dta va debu se scii ca, despuzetiunile prov. a art. XVI din §. 2 a legiloru 1848 in urmarea proiectului de lege ministeriale pertractatu si in dieta, — cu preferirea cestiunei nationalitatei astadi mane se vor efeptu, — prin urmare dta la introducerea sistemului municipale — n'ai voia se atinge cestiunea nationalitatei, — mi se pare ca ai ave placere a o toca in capu.

Se ni lamurimu ideile, dupa natur'a obiectului. Supunu, ca dta in diurnale ai cetitu disertatiunile cele multe despre manier'a, ce va se sierbesca de manecare, la alegerea oficialiloru comitatului. Asemene se manifestara in conferintie, si pe la case private; asi argumintele loru se conoctrara acolo, ca aceia potu compet' a fi ales, cari vor fi apti; apoi conceptulu cuventului „apti“ inca lu intrepertara asi: ca cutari so fie versati in sciintiele juridice, si se posieda incredere. Si cu sum de asta parere; numai ca fiindu cine-va versatu in sciintiele juridice, si avendu pote ceva incredere relativa la comitetu, — dca nu va posiede limb'a poporului — dupa parerea mea nu e aptu, — nu are incredere.

Acum'a dle „unu romanu“ dca te vei uitu dta la comitete, si vei ave cugetu a recunoscce, ca comitetele sunt constituite cu ignorarea romaniloru, oro nu ar debu se-ti plesnesca in capu, ca dieu cestiunea nationalitatei — si pana la deslegarea ei pe calea legislatiunei aru a se luu in consideratiune — fara ast'a tota egalitatea e o ilusiune. —

D. „unu romanu“ se rapedicsce a aperi pe Aczel P. si Torok G. Apoi se trudesce a recurge la caresi-va arguminte, asediate totu in gradulu superlativu. Acu dle „unu romanu“, dca popularitatea posesoriloru numiti a radiemata pe aperiarea dtale — abuna sema in slabe tietini pote fi acatiata!

Dta asi se vede ca conceptele, seu mai apriatu dicendu definitiunile le puni in paralela cu cazaniile ce li poti spune fara carte, dupa cum ti vine in minte.

Presiedint'a de la asociatiunea de agricultura, de la conservatoriu, seu de la comisiunea canalului — nu e effussulu popularitatei. Effussulu popularitatei e incredere a maioritatiei poporatiunei din comitatu. Acum'a dca dupa parerea cea struncinata a dtale poporulu romanu din comitatulu aradului nu vine in consideratiune sub firma de populatiune — Aczel P. are popularitate.

Dta dice ca numai o fapta voiesci a aminti ce da doveda despre simtiemintele lui A. P. catra romani. Dreptu ca dta numai o fapta poti aminti — numai ca totu acea fapta acum'a a dova ora, o amintesci. Dice mai incolo, ca si Concordia ni-au datu in privint'a acest'a deslucirile cele mai potrivite adevurului.

Dle „unu romanu“ dca nu esti amiculu dreptatii baremu nu asterne obiectele intorse. Concordia nu ti-au datu nici o deslucire; ei in Concordia au esitu aceea ce ai scrisu dta.

D. corespundinte aradanu, nu s'au espresu dupa form'a dtale: — apoi a cita ceva cu corne si incurcatu nu e consultu, nici pentru aceea, ca asi lesne poti aluneca din gratia clientiloru. Espresiunea dlui corespundinte arad. suna asi: „famili'a d. A. P. e cunoscuta din tempi vechi, si nici unu membru a ei nu s'au bucuratu de ceva popularitate.“

La comentariulu dtale asupra istoriei am se-ti amintescu ca istoria Ungariei nu se duce numai pana in 1849, ci si mai departe. Cetexce dta tomulu 5 din istoria Ungariei scrisa de Horvath, — aceea sciu ca te va convinge ca d. corespundinte au scrisu adevurulu.

Inso se ne intorcemu acum'a la cele grale la cate si mai cate denunciari, — cari sub firm'a si mant'a de romanu, imprascia unde numi i se da ocaziune.

DSa dice, ca mai multi asi numiti florumani s'au aliatu cu barbati reactunari din natiunea nostra.

Daca scii dta., cari sunt barbati reactunari, — pentru ce nu-i numesci, si cari sunt cei aliatu? Fii convinsu ca te scimu pre bine cine esti pe dupa culise. Inse dca nu-i scii cine sunt — fiindu ca nici sunt — cum te poti dejosu la ataf'a debila barbatia, ca sub numele „romanu“ se siarlantisedi rola romana — candu te scimu ca nu esti.

Dca cuventulu „birocratii“ de unde l'ai invetiatu dta? abunasema de la clientii dtale.

Ca totdeauna asi si aci, te intrebue seriosu spunemu: chiarificatu-ti-ai dta vre-o cunoscintia, cu privire la tempurile trecute, din sistem'a feudalistica — sub care gemea natiunea romana pana in 48; si din cea absolutistica de la 48 pana ieri, seu si pana astadi, — dca din candu in candu s'au stracoratu prin ererii dtale o asemene aducere aminte, — vei cunoscce si aceea, ca natiunea romana au fostu apesata si in una, si in alta; si dca unii barbati a natiunei, in sistem'a din urma — la acareia inaugurare ataf'a au influentiatu ei, catu si dta, — au ocupatu caresi-va posturi — li-au fostu devisa — a conlucra dupa putere pentru prosperarea natiunei. Dca s'au intimplatu de dta ai potienitu — nu denunciu.

Scii dta ce dice Lamartine, ca suspitiunea sta forte aproape de manie. Apoi noi scimu forte bine ca ast'a o tota caus'a suspitiuniloru esite din gur'a si pen'a dtale. Noi n'avemu ce face dca dta nepotendu-ti realisa interesulu — acum'a ti ai stramutatu temperamentulu in mania. Altmintea ori catu vei babilu cu birocratia — in tote castrele vei remane acel'a ce te ai facutu.

Nu mai un'a nu poti face dta; — a provocu la conta natiunei romane. Fii dta convinsu, ca d. corespundinte aradanu, si toti aceia la cari arunci n'au clatinatu conta nationalitatei; dta ce e dreptu nu poti compet' la asemene conta — caci acest'a e radiemata pe creditulu trecutulu.

Asi e dle „unu romanu“ dupa cum dicei dta, aci e momentul in care se rumpemu cu trecutulu, si se intramu sub comanda si stegulu prochiamatu de dta, atunci vom fi apoi al pari condusi in constitiune-dupa care peste 2. 3. ani am audu in tote bisericile romane cetindu-se evangeliile tocma in limb'a magiara; buna ora cum facu unu protopopu din comitatulu Aradului, de siedulele de cununie le da in limb'a magiara. Mi-ar placu se nu fi dta acel'a.

In urma fii dta convinsu, ca noi mai tare dorimu se vedemu realizata complanarea cestiuniloru de catu dta, caci noi inca suntemu convinsi ca ne standu denunciatori si interpretatori pre la culise ca dta, sedusu de simtiuri onvelistice-mai curendu am veni la scopu.

S. G.

Meditatiuni politice.

Langa Oltulu Transilvaniei, mart. 1867.

Unde-e unulu nu-e putere la nevoi si la dorere; unde-su doi puterea cresce, si dusmannulu nu sporesce.

E constatatu pana la evidintia atatu din istoria practica a tuturoru poporaloru, cari au locuitu v'odata p'acestu pamentu, catu si din vietia de tote dilele, ca ori ce societate, ori ce statu, ori-ce poporu pana atunci a fostu tare si mare: pana ce membrii aceluasi statu, aceluasi poporu erau inspirati de simtiemintele contielegerei; pe catu tempu aveau devisa armonia intre sine; pe catu tempu erau condusi de o sinceritate reciproca — de o solidaritate in afacerile loru publice si private. — Din contra foculu celu mai mistuitoriu, ce consuma si rode la radecina unui statu, unui poporu, unei natiuni nu pote fi altu ceva, de catu certele interne, discordia, nentielegerele. Se ilustramu asertele nostre cu esemple. Catu era de puterica odata Rom'a, domn'a lunei? Astadi siplange decadint'a. Unde-e imperiulu celu mare alu Bisantiului? A trecut de multu. Ce a devenitu astadi Poloni'a prin intrigele interne ale boieriloru ei? Ruina totala — nimica mai multu. — Tote statele acestea prin armonia se naltia, devenira tari si nenvingibile, — prin coruptiune inse, discordia si nentielegerele disparura de pe car'a pamentului casi candu nici n'ar fi mai esistatu. Acum' dupa ce amu vorbitu in genere, se intramu in meritulu obiectului, de care vremu se discutemu. — Ore natiunea nostra romana fost'a si e si astadi scutita de acele plagi, cari aducu loviture de morte poporaloru?

Candu se va intreb'a astfoliu ficcare romanu, trebuu se-lu cuprinda cutremuru, candu vedu ca acele intrige ale infernului s'au furisiatu din senulu natiunei intr'unu modu pre cutezatori. Inimicii natiunei romane totdeun'a s'au incercatu se ne nimicisca, se ne sterpesca cu totulu ca natiune. Doveda la acest'a e juramentulu loru trei natiuni contra nostra. Vediendu inse ca au de face cu unu poporu de victia, sciindu ca nu potu domni preste noi cu destu sigurantia, ne-au imparechiatu, ca se-si ajung scopulu. Ei se servira de asta-data de nise m diloco de totu fine la acesta intreprindere. S' amestecara in religione — in aceea ce are manulu mai scumpu. — Astfoliu fura despartiti romanii in doue castre, cari si intre sine uriau dusmanindu-se. Astfoliu romanii frabuni totu de la o mama se certau intre sine pentru ca inimicii de morte ai gintei romane se-si asecuru suprematia. Romanii prin acesta fatalitate cadu si pe terenulu politicu si pe celu bisericescu. Astfoliu stateau romanii Dacia superioara, candu s'au auditu batandu or'a eliberarei poporaloru de servitute din anul 1848. Romanii condusi acumu de geniu celu bunu, aducendu-si aminte, ce poteau odastramosii loru pana candu domnia intro ei armonia, de alta parte cunoscendu gravitatea tuatiunei, se reculera dcedera man'a unii tor'a, ca se fie pentru totdeun'a era frati, bi stemandu pre cei cari i-au despartitu, si pre cari s'aru mai incerca se-i desparta. Acestu gamentu de fratietate lu santiunara si cu sangca se nu mai despara armonia neci odata. S' vediu la 1848 ce potu face bratiile intrun candu romanii si-aperau autonomi'a tierci loru. Dca ne vomu intreb'a mai departe, cum observatu acelu legamentu sigilatu cu morte loru 40,000 de romani caduti in lupte gloriose pentru tronu si patria? Toti scimu certe decurse in tempulu din urma cu ataf'a invensare in diarele romane! Eca cum se observu solidaritatea si armonia intro noi! Responsabilitatea de securu va cade a supra acelor'a, ce profanaza caus'a cea santa a natiunei. — Dca ne-a scapatu din multe pericole, era noi imultiamitu purure, asi se speramu si acumu in elu, ca va aduce impacarea.

Privimu la reprezentantii ce si-au ale natiunea, si pre acestia i vedemu nentielesi. Macclariu ne-am mai impacatu de candu a v'bitu romanesc in diet'a ungu. caci acest'a a facutu mare bucuria. Dar ceia lalti de ce s'adusu la dieta in numele natiunei fora a semne de esistintia?

Cursurile din 26 mart. 1867. n. ser.

(dupa aretare oficiale.)

	bani	marc
Imprumutele de stat:		
Cele cu 5% in val. austr.	55.25	55.25
„ „ contributiunali	91.00	91.00
„ „ noue in argint	88.75	89.00
Cele in argint d. 1865 (in 500 franci) ..	81.50	82.00
Cele nationalu cu 5% (jan.) ..	70.10	70.10
„ metalice cu 5% ..	58.80	59.00
„ „ maiu-nov.	62.25	63.00
„ „ 4 1/2% ..	52.00	52.00
„ „ 4% ..	46.00	46.00
„ „ 3% ..	34.75	35.00
Efekte de loteria:		
Sortile de stat din 1864 ..	79.30	79.30
„ „ 1860 1/2 in cele intrege ..	85.70	85.70
„ „ „ 1/2 separata ..	88.75	89.00
„ „ 4% din 1864 ..	76.50	77.00
„ „ din 1839, 1/2 ..	144.00	145.00
„ bancu de credit ..	128.75	129.00
„ societ. vapor. dunarene cu 4% ..	89.00	89.00
„ imprum. princp. Eszterhazy a 40 fl.	85.00	90.00
„ „ Salm ..	30.50	31.00
„ „ cont. Palfy ..	25.00	26.00
„ „ princ. Clary ..	26.00	27.00
„ „ cont. St. Genois ..	23.00	24.00
„ „ princ. Windschätz a 20 ..	18.00	19.00
„ „ cont. Waldstein ..	21.50	22.00
„ „ „ Keglevich a 10 ..	14.00	14.00
Obligatiuni de pament:		
Cele din Ungaria ..	70.50	71.00
„ Banatul tem.	69.50	70.00
„ Bucovina ..	66.75	67.00
„ Transilvania ..	66.75	67.00
Actiuni:		
A bancu nationali ..	727.00	729.00
„ de credit ..	183.20	183.00
„ „ scont ..	604.00	607.00
„ „ anglo-austriace ..	96.00	96.00
A societatei vapor. dunar.	478.00	480.00
„ „ Lloydului ..	183.00	185.00
A drumului ferat de nord ..	161.50	162.00
„ „ „ stat ..	210.20	210.00
„ „ „ apus (Elisabeth) ..	139.25	139.00
„ „ „ sud ..	209.50	210.00
„ „ „ langa Tisa ..	147.00	147.00
„ „ „ Lemberg-Czernowitz ..	182.00	182.00
Bani:		
Galbenii imperatesci ..	6.10	6.00
Napoleon'd'ori ..	10.32	10.00
Friedrichsd'ori ..	10.75	10.00
Suverenii engl.	12.90	12.00
Imperialii rusesci ..	10.60	10.00
Argintulu ..	126.50	127.00